

TÁJÉKOZTATÓ AZ
ÁLLAMELMÉLET
ÉS AZ AHHOZ KAPCSOLÓDÓ TÁRGYAK OKTATÁSÁRÓL

ÁLTALÁNOS ADATOK ÉS AZ OKTATÁS RENDJE

Az *Államelmélet* című tárgy tantárgy kódja nappali tagozaton: DKNO_JETM010_0 (E) (előadás) és DKNO_JETM010_04 (GY) (szeminárium); levelező tagozaton: DKLO_JETM010. – Egyéni felkészüléses (*ef*) kurzus esetén korábbi tárgyak kódjai: N_JE51, N_JE11 és L_JE11 (ez utóbbiak korábbi neve: „Államelmélet (Jog- és állambölcselet 1)”).

A tárgy kreditszáma: 6. A tárgyfelvevétel előtanulmányi követelménye a DKNO_PETM019 kódjelű tárgy. A mintatanterv szerinti a tárgyfelvevétel ajánlott féléve: 8. félév.

A 2017-es jogász (osztatlan) mintatanterv alapján minden nappali tagozatos joghallgató kötelező jelleggel heti 2 tanóraban *előadáson*, valamint heti 2 tanóraban (a Neptun-rendszerben „gyakorlatnak” nevezett) *szemináriumon** vesz részt. – Levelező tagozaton nincs szeminárium; ott az előadások egyben konzultációk** is.

A hallgatók szemináriumi teljesítményét a szemináriumvezető önállóan értékeli; a követelmények teljesítése a főtárgyi aláírás megszerzésének egyik feltétele.

Az oktatás része a közölt tananyag számonkérése is: így a szorgalmi időszakban egy *zárt-helyi dolgozat* megírása, majd a vizsgaidőszakban *kollokvium* letétele. Természetesen a hallgató által évfolyam- és szakdolgozat-írás céljából vagy más okból kezdeményezett személyes *konzultáció* is része az oktatásnak.

Az oktatás időtartama *egy szemeszter*. A tárgy anyaga – az egyéb tárgyak keretében közvetített ismeretekkel együtt – a jogi egyetemi tanulmányok lezárásakor az *Államelmélet–Jogbölcselet* témakörből letehető (választható) *záróvizsga* része lesz.

Azok a hallgatók, akik nem a 2017-es „jogász mintatanterv”, hanem egy régebbi tanrend szerint tanulnak, de korábban nem teljesítették e tárgyat, azt a N_JE51, a N_JE11 és a L_JE11 kódon tudják felvenni. A 2017 előtti tanterv ún. JÁB-*alternatív* tárgyak már *ef*-es kurzusként sem kerülnek meghirdetésre.

A *főkollégium* két fő oktatási formáját (előadás, szeminárium) államelméleti jellegű *választható és fakultatív tárgyak* egészítik ki, melyek rendjét a tárgyat meghirdető oktató alakítja ki. Ezek felvételének nem feltétele az előbbieket teljesítése, úgyhogy ezeket első-, másod-, és harmadéves hallgatók is felvehetik. Jelenleg a Jogelméleti Tanszék a következő választható és fakultatív tárgyakat oktatja államelméleti témakörben, de nem hirdet meg minden tárgyat minden szemeszterben vagy tanévben:

* Az egyetemi hagyományban a „szeminárium” a hallgatók aktív részvételével zajló oktatási forma, ahol az órák résztvevői – egy-egy referátum nyomán – vita és szabad vélemény-nyilvánítás mellett megbeszélnek a téma, a tantárgy és az előadás által felvetett kérdéseket.

** A konzultáció a levelező tagozatokon követett oktatási forma, ahol a hallgató már előre megismeri az írott tananyagot, így érdemi kérdéseket tesz / tehet fel az előadónak. A konzultáció az utóbbi években az előre tanulás, így a szakszerű előzetes kérdések elmaradása miatt gyakorlatilag előadássá változott.

- ❖ Az állam megjelenítése: neve, szimbólumai, reprezentációja – DKN/LO_JETM028
- ❖ Közhatalom és közjog – a jogi-jogászai államelméletek alapkérdései – DKN/LO_JETM032
- ❖ A jogállamiság kérdései – államelméleti és jogelméleti aspektusból – DKNO_JETM031
- ❖ A szuverenitás-fogalom változásai – DKLO_JETM 030
- ❖ Az olasz közjog és alkotmányosság elméleti alapjai – DKNO_JETM029
- ❖ Magyar állam- és jogbölcseleti anizix – DKNO_JETM025

Ezeket – a Jogbölcselet c. tárgyhoz kapcsolódva – számos más alternatív jellegű jogelméleti tárgy egészíti ki (például: *Klasszikus és modern jogelméleti irányzatok, Comparative Legal Reasoning, Jogrendszer- és jogrend-felfogások, Angolszász jogalkalmazás- és jogértelmezés-elméletek és Szociologikum, politikum és logikum a jogban*).

AZ ÁLLAMELMÉLET CÍMŰ TÁRGY OKTATÁSÁNAK CÉLJA ÉS TEMATIKAI FELÉPÍTÉSE

A tantárgy célja, hogy megismertesse a hallgatókat az államra vonatkozó legalapvetőbb *elméleti* ismeretekkel, ideértve az állam és jog összefüggéseinek kérdéseit is. A tantárgy anyaga részben *történeti és elméletitörténeti*, részben *analitikai* (elemző) jellegű részekből áll. Ezeket nem arányosan osztjuk el az előadások és a szemináriumok között: a szemináriumokon több történeti és elméletitörténeti, az előadásokon több elemző kérdést mutatunk be.

AZ ELŐADÁSOK TÉMÁI / A TÁRGY FŐ TÉMAKÖREI

Az előadásokon arra törekszünk, hogy a lehető legtöbb témakör bemutatására sort kerítsünk; minden téma megtárgyalására ugyanakkor még a nappali tagozatos képzésben sincs lehetőség, a levelező tagozaton pedig még inkább le kell csökkentenünk a megtárgyalható témák körét. Az egyes előadások témái tanévenként némileg változnak. Bizonyos témakörök, évente változó jelleggel, részletesebben, míg mások áttekintő jelleggel kerülnek feldolgozásra, egyes témák pedig nem az előadáson, hanem a szemináriumon kerülnek megtárgyalásra. A szemináriumokon az alább felsoroltakhoz képest további témákat is tárgyalunk; a levelező tagozaton ezzel szemben – az alacsony óraszám miatt – számos témakört a hallgatóknak az írott anyagokból (tankönyvből) és a szakirodalomból kell elsajátítaniuk.

TÉMÁK (AZ ELŐADÁSOK TÉMÁI)

1. Az államtudományok jellege és rendszere. Az államelmélet tárgya és módszere; viszonya az állambölcselethez és más államtudományokhoz. Az általános államtan mi-
benléte és történetének vázlata; Georg Jellinek elmélete.

Az „állam fogalma”-témakörből:

2. Az állam definíciója és fogalma. Az állam fogalma a XX. századi elméletekben. A formális államfogalom és annak elemei. Az államterület. Az állam népessége; az állampolgárság kérdései. Az államok méretének jelentősége; kisállamok, nagyhatalmak, birodalmak.
3. A jogászai államfelfogás és a jogi államfogalom: Hans Kelsen elmélete. Az állam társadalmi intézményként való szemlélete és a szociológiai államfogalom: Max Weber elmélete. A politikai államszemlélet és államfogalom: Carl Schmitt elmélete.
4. Az államhatalom kérdései. Politikai hatalom és államhatalom. Az autoritás fogalma. A szuverenitás történeti változásai. Állam-, nemzet- és népszuverenitás. Teljes és korlátozott szuverenitás. A szuverenitás közjogi tartalma.

5. Az államszervezet jogi és szociológiai kérdései. Az államszervek típusai. Centralizáció és decentralizáció. Az állam szerkezete: unitárius, regionális és szövetségi állam. Az államszövetség (konföderáció). Az államtöredék.

A „XIX-XX. század ’uralkodó eszméi’ és hatásuk az államra”-témakörből:

6. A liberalizmus és a liberális állameszmény.
7. A konzervativizmus és konzervatív állameszme.
8. A szocializmus és a szocialista-kommunista állameszmény.
9. A nacionalizmus és nemzetállam eszméje.

A „modern állam” kérdései-témakörből:

10. Az állam és a modern állam jellemzői. Az ún. történeti államtípusok. Az államok osztályozásának elméletei; államtípus és államforma. Az állam változása az elmúlt száz évben.
11. Állam a világrendszerben. A nemzetállamok helye a világtörténelemben. A világrendszer-elméletek. Hegemón szerepek, valamint a centrum és periféria problémája
12. A modern államgazdasági és szociális szerepvállalása. A XX-XXI. század új államtípusai: a totális, tekintélyuralmi (autoriter) és a szociális jóléti állam.
13. A jogállam és annak változatai: „jogállam”, „joguralom” és „alkotmányosság” a német, az angol és a francia gondolkodásban. A formális és a materiális jogállamiság.

Egyéb kérdések-témakörből:

14. Állam és erőszak. Az anarchizmus problémája. Forradalom, háború, terrorizmus.
15. A modern állam világnézeti semlegessége; a semlegesség lehetősége és lehetetlensége. A „függetlenség”, „pártatlanság” és „semlegesség” kérdései. Az állam és egyházak viszonya. Pluralizmus és államhatalom
16. Az államhatalom jogszerűsége és elfogadottsága: legalitás, legitimitás, legitimáció. – Politikai engedelmség és polgári engedetlenség.

Ezek mellett:

- Tantárgyi tájékoztató (az első előadáson) – Zárthelyi dolgozat (a szemeszter közepén)
– Konzultáció (az utolsó előadáson).

TÉMÁK (A SZEMINÁRIUMOKHOZ)

A szemináriumok tematikáit a szemináriumok vezetője alakítja ki és közli a hallgatókkal. – Valamennyi szemináriumon egységes, hogy a hallgatók ott referátumokat készítenek, és vitatnak meg.

TANANYAG

A tantárgy tananyaga *kötelező* és *ajánlott*, illetőleg *írott* és az órákon (előadáson és szemináriumokon) *szóban elhangzott* részből áll.

KÖTELEZŐ ÍROTT TANANYAG / TANKÖNYV

1. Egresi Katalin – Pongrácz Alex – Szigeti Péter – Takács Péter: *Államelmélet* [internetes tankönyv]. Győr, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Kar Jogelméleti Tanszék, 2016. – *A tankönyv letölthető a tanszéki honlapról:* <https://jet.sze.hu/kezdolap> (bármelyik oldalon, a jobb oldali sávban) vagy innen: <https://jet.sze.hu/downloadmanager/details/id/25718/m/3988>

Rákattintva letölthető.

2. **Kiegészítő előadás vázlatok** = A tanszéki honlapon február folyamán közzétesszünk néhány előadásvázlatot és rövid, oktatási célú jegyzetet. Ezek letölthetők a következő címről: <https://jet.sze.hu/hirdeto> (Hirdetmények).

SZÓBAN ELHANGZOTT KÖTELEZŐ TANANYAG

Az előadásokon, illetőleg a levelező tagozatos a konzultációkon elhangzottak, függetlenül attól, hogy önálló vizsgakérdésben szerepelnek-e, vagy sem, a tananyag részei és a vizsgán számonkérésre kerülnek.

AJÁNLOTT IRODALOM [szakkönyv]

A tantárgy tananyagának megismerését számos szakkönyv tanulmányozása segítheti. Ezek közül itt elsősorban az egyetemi oktatás céljait szolgáló munkákat adjuk meg:

- *Államtan. Írások az általános államtudomány köréből.* Bp. Szent István Társulat, 2003. 962. oldal. Szerk. Takács Péter. ISSN 0865-0349. ISBN 963 361 475 9. és
- Szigeti Péter: *Világrendszernézőben. Globális, szabadverseny – a világkapitalizmus jelenlegi stádiuma.* Napvilág Kiadó, Budapest, 2005. 1-287. oldal. ISBN: 963-9350-64-8

ÉVKÖZI KÖVETELMÉNYEK

A vizsgára bocsátás feltétele nappali tagozaton a **folyamatos évközi tanulás és a szemináriumi követelmények teljesítése**. A folyamatos évközi tanulás az előadásokon és szemináriumokon való rendszeres *részvételt* és egy **eredményesen** megírt **zárthelyi dolgozatot** jelent. A részvételt ellenőrizzük; nappali tagozaton min. 9 alkalommal kell jelen lenni. – A vizsgára bocsátás feltétele a levelező tagozaton ugyancsak az eredményesen megírt zárthelyi dolgozat (időpontja: április 11., pótzh.: május 9.) és az órákon való legalább alkalmi jelenlét. Az „alkalmi jelenlét” az órák harmadát jelenti: a 18 tanóra itt 6 három órás egységre tagolódik, e hat oktatási egységből a levelezőn elvileg két alkalommal (összesen 6 tanóra) kell jelen lenni. – Az ef-es és más vizsgakurzusokra bejelentkezett hallgatóknak nincs óralátogatási kötelezettségük, de amennyiben 2023 elejtől nem írtak eredményes zárthelyi dolgozatot, a vizsgára bocsátás – aláírás – érdekében nekik ugyancsak zárthelyi dolgozatot kell írniuk (a nappali vagy a levelező tagozatos diákokkal együtt). Azt, hogy rendelkeznek ilyen aláírással, kérjük, egyeztessék le a tanszéki előadóval.

ZÁRTHELYI DOLGOZAT: A tárgyból a hallgatók – a fentiek szerint – egy zárthelyi dolgozatot írnak, a szemeszter közepén. Anyaga a tankönyv (*Államelmélet* [internetes tankönyv]. Győr, 2016) következő részei:

- 1 – 43. oldal
- 45 – 103. oldal
- 104 – 192. oldal
- 194 – 228. oldal.

A ZÁRTHELYI DOLGOZAT MEGÍRÁSÁNAK IDEJE:

Nappali: **2025. március 21 vagy 28. (péntek)** (a pontos időpontot az órán hirdetjük ki).
Levelező: 2025. április 11. (pótzh.: május 9.)

VIZSGA:

A tárgy oktatása **szóbeli kollokviummal** zárul. *Colloquium* (lat.) = beszélgetés, vagyis a vizsga a tételek alapján „irányított beszélgetés”. A szóbeli vizsgán minden hallgatónak egy „A” és egy „B” kérdést kell kifejtő módon megválaszolni, egyetemhez méltó színvonalon.

Az osztályozás fő szabálya, hogy az *elégés* érdemjegyhez az adott tananyag-részhez tartozó ismeretek felével kell rendelkezni, s a *közepes – jó – jeles* érdemjegyek a fennmaradó skálán arányosan oszlanak meg. A nappali és a levelező tagozatos hallgatók számára a vizsgán számon kért tananyag lényegében megegyezik. A vizsgatételeket külön hirdetmény közli.

KONZULTÁCIÓ

Tanulmányi ügyekben a tanszéki oktatók az órák után kereshetők meg konzultáció céljából.

*

Minden hallgatónak eredményes tanulást, hasznos és kellemes szemesztert kívánok!

Győr, 2025. február 1.

Prof. dr. Takács Péter
egyetemi tanár